

UZASADNIENIE

Przedmiot i przebieg postępowania

1. Pozwem z dnia 18 listopada 2022 r. powód (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od pozwanego D. L. kwoty 72 639,65 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty wraz z kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych. W uzasadnieniu powód wskazał, że domaga się od pozwanego zwrotu nienależnie uzyskanej przez pozwanego kwoty subwencji finansowej w ramach programu rządowego „Tarcza (...) Funduszu (...) dla Małych i Średnich Firm”. Beneficjentami tego programu mogli być jedynie przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ustawy – Prawo przedsiębiorców (dalej: u.p.p.). Powód tłumaczył, że umowy subwencji były zawierane z beneficjentami za pośrednictwem systemu bankowego z wykorzystaniem środowiska informatycznego i sieciowego udostępnianego przez banki. Podkreślał, że umowa o udzielenie subwencji finansowej zawarta pomiędzy nim a wnioskodawcą w wyniku pozytywnej weryfikacji wniosku zawierała postanowienie przyznające (...) Funduszowi (...) uprawnienie do kontrolowania prawdziwości informacji i oświadczeń złożonych przez beneficjenta, a w przypadku stwierdzenia nieprawdziwości takich informacji lub oświadczeń – uprawnienie do podjęcia decyzji o zwrocie subwencji. Po wypłacie subwencji powód skorzystał z przysługującego mu uprawnienia kontrolnego i ustalił, że pozwany nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 u.p.p. i nie może być beneficjentem tego programu. Komornik nie jest bowiem przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów regulujących podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej (art. 33 ustawy o komornikach sądowych), lecz jest funkcjonariuszem publicznym. Pozwany mimo wezwania, subwencji nie zwrócił. (pozew, k. 2-19)

2. W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany podniósł, że umowa subwencji wcale nie daje podstaw prawnych do żądania zwrotu całości wypłaconej subwencji finansowej. Ponadto walor zarzucanej pozwanemu nieprawdziwości oświadczenia, który zarzuca powód, odnosi się do stanu prawnego, a nie do faktów, które pozwany mógł stwierdzić i co do których mógł złożyć oświadczenie. Biorąc pod uwagę cel umowy i okoliczności towarzyszące jej zawarciu oświadczenia, o których mowa w §3 ust. 6 Regulaminu (...) oraz Umowy należy traktować jako odnoszące się do sfery faktów, a nie do sfery prawa. Ponadto powód nigdy nie złożył oświadczenia o uchyleniu się od skutków złożonego oświadczenia woli – pozytywnej decyzji albo umowy subwencji. Nadto powód sam przewidział w umowie możliwość odstąpienia od niektórych warunków udzielenia subwencji i takie odstąpienia względem niektórych podmiotów – przedsiębiorców niezarejestrowanych w CEiDG – stosował. Działania powoda zdaniem pozwanego wynikają z przyjęcia odmiennego rozumienia własnego regulaminu i tekstu umowy już po fakcie, tj. po wypłacie subwencji komornikom. Wreszcie pozwany podniósł, że żądanie zwrotu subwencji przez powoda w okolicznościach sprawy, jak również żądanie odsetek od kwoty subwencji, stanowi naruszenie zasad współżycia społecznego i niezależnie od powyższych argumentów nie zasługuje na ochronę na podstawie art. 5 k.c. (odpowiedź na pozew, k. 105-134)

Ustalenia faktyczne

3. W związku ze zwalczaniem skutków Covid-19 w Polsce Rada Ministrów powierzyła na podstawie art. 21a ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o systemie instytucji rozwoju (dalej: ustawa o (...)) (...) Funduszowi (...) (dalej: (...)) realizację programu rządowego pn. „Tarcza (...) Funduszu (...) dla małych i średnich firm”. W ramach pierwszej odsłony tego programu („Tarcza 1.0”) rozpoczęto przyjmowanie wniosków i wypłaty dnia 30 kwietnia 2020 r., a zakończono 31 lipca 2020 r. W ramach tego programu wypłacono łącznie 60,3 mld zł wsparcia dla 348 136 beneficjentów z 387 815 wnioskujących podmiotów.

(bezsporne; nadto prezentacja, k. 359-v, 361v)

4. Warunku działania tego programu zawarto w treści Regulaminu ubiegania się o udział w programie rządowym „Tarcza (...) Funduszu (...) dla małych i średnich firm” z dnia 13 maja 2020 r. Zasadniczym celem tego programu była realizacja podstawowego interesu ekonomicznego RP w postaci zapewnienia stabilności przedsiębiorstwa i gospodarki oraz zapobiegnięcie ryzyka masowej upadłości beneficjentów oraz zwolnień ich pracowników na skutek znaczących zakłóceń w funkcjonowaniu gospodarki w związku z epidemią Covid-19 (§ 2 ust. 2). Program miał być realizowany zgodnie z ustawą o (...) i dokumentami programowymi (§ 2 ust. 4).

(regulamin, k. 37v)

5. Beneficjentem tego programu mógł zostać przedsiębiorca w rozumieniu art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawa (...) pod warunkiem uznania, iż podmiot ten spełnia warunki przyznania mu statusu Mikroprzedsiębiorcy lub (...), wnioskującego do (...) o udzielenie Subwencji Finansowej, lub któremu (...) udzielił subwencji finansowej (§ 1 ust. 2).

(regulamin, k. 34)

6. Finansowanie Programowe miało być udzielane zgodnie z zasadami regulującymi przyznawanie pomocy publicznej w Polsce i Unii Europejskiej i było udzielane przez (...) w ramach programu pomocowego zatwierdzonego przez Komisję Europejską na podstawie decyzji z dnia 27 kwietnia 2020 r. (§ 2 ust. 7). Łączna maksymalna kwota finansowania programowego, jakiej mogła udzielić (...) w ramach programu to kwota 75 000 000 000 zł, na co składały się dwa działania: a) tarcza finansowa dla mikroprzedsiębiorców o łącznej maksymalnej wartości do 25 000 000 000 zł; b) tarcza finansowa dla (...) o łącznej maksymalnej wartości do 50 000 000 000 zł (§ 3 ust. 1).

(regulamin, k. 37v)

7. Finansowanie Programowe udzielane było za pośrednictwem Banków, przyjmujących w imieniu (...) wnioski i odwołania, przekazujących beneficjentom decyzje (...), zawierających umowy subwencji finansowych w charakterze pełnomocnika (...) i przekazujących beneficjentom w imieniu (...) środki pieniężne tytułem subwencji finansowych (§ 3 ust. 3). (...) mógł podejmować na zasadach racjonalnej uznaniowości decyzje indywidualne o zmianach warunków zwolnienia beneficjentów z określonych kategorii z obowiązku zwrotu subwencji finansowej w całości lub części w przypadkach określonych w dokumentach programowych (§ 3 ust. 5). W przypadkach stwierdzenia złożenia przez beneficjenta nieprawdziwych oświadczeń lub podania we wniosku nieprawdziwych informacji, (...) mógł podjąć decyzję o zobowiązaniu beneficjenta do zwrotu całości lub części subwencji finansowej § 3 ust. 6).

(regulamin, k. 38)

8. Środki z subwencji finansowej mogły zostać przeznaczone przez beneficjenta wyłącznie m.in. na pokrycie kosztów prowadzonej działalności gospodarczej, w tym wynagrodzeń pracowników, kosztów zakupu towarów i materiałów, kosztów usług obcych, bieżących kosztów obsługi finansowania zewnętrznego, kosztów najmu nieruchomości czy zakupu urządzeń czy innych środków trwałych niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej (§ 7 ust. 1).

(regulamin, k. 40v)

9. O udział w programie mogli ubiegać się beneficjenci będący osobami fizycznymi, osobami prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność do nabywania praw i obowiązków we własnym imieniu, wykonujący działalność gospodarczą oraz wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej, w każdym przypadku pod warunkiem posiadania przez beneficjenta statusu Mikroprzedsiębiorcy lub (...) (§ 10 ust. 2). W programie mógł udział wyłącznie beneficjent, który łącznie spełniał m.in. następujące kryteria: prowadził działalność gospodarczą na dzień 31 grudnia 2019 r. i działalność ta została zarejestrowana na terytorium RP w Krajowym Rejestrze Sądowym albo Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (§ 10 ust. 8 pkt b i g). (...) mógł, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności, z uwzględnieniem zasady racjonalności ekonomicznej, w tym wyważenia słusznym interesów danego

beneficjenta, ogółu wszystkich beneficjentów i Skarbu Państwa oraz realizacji celów szczegółowych określonych w programie, odstąpić od stosowania niektórych ww. Warunków Programowych, każdorazowo z zastrzeżeniem stosowania się do zasad i warunków decyzji Komisji Europejskiej dotyczącej programu (§ 10 ust. 11). Warunki programowe zostały na wstępie regulaminu zdefiniowane jako wszelkie warunki, oświadczenia, wymogi lub kryteria determinujące jakiegokolwiek uprawnienia lub obowiązki Beneficjenta związane z Finansowaniem Programowym, w tym w szczególności (m.in.) warunki determinujące możliwość ubiegania się przez Beneficjenta o udział w programie.

(regulamin, k. 41v-42, 37)

10. Treść składanego wniosku była najpierw weryfikowana przez Bank pod kątem jej kompletności i wstępnej zgodności z warunkami programowymi, w zakresie ustalonym między (...) i bankiem. Następnie po poprawnym wprowadzeniu beneficjenta danych w formularzu wniosku, w bankowości elektronicznej wygenerowano projekt umowy subwencji finansowej zawierający odpowiednie dane zamieszczone przez beneficjenta w formularzu wniosku, o ile system informatyczny zapewniał taką możliwość. Beneficjent uzyskiwał możliwość zapoznania się w umową w formie elektronicznej, wydrukowania i zapisania elektronicznie jej projektu oraz dostępu do zapisanego projektu po ponownym zalogowaniu, o ile bankowość elektroniczna banku zapewnia takie funkcjonalności. Umowa mogła zostać podpisana przez osobę upoważnioną w bankowości elektronicznej banku za pomocą narzędzi autoryzacyjnych przekazanych beneficjentowi przez bank. Następnie umowę w imieniu (...) podpisywał bank działając w charakterze pełnomocnika, na podstawie pełnomocnictwa zawartego w umowie łączącej bank z (...), opatrując umowę pieczęcią banku lub kwalifikowanym podpisem elektronicznym osób uprawnionych do reprezentowania banku, a następnie udostępniał ją beneficjentowi w bankowości elektronicznej. Bank przekazywał wniosek do (...), która miała rozpatrzyć go zgodnie z procedurą opisaną w dokumentach programowych (§ 11 ust. 6). Zawarcie przez beneficjenta umowy subwencji było wymogiem koniecznym dla otrzymania subwencji finansowej, jednakże nie gwarantowało jej otrzymania w przypadku braku spełnienia przez beneficjenta warunków programowych lub w sytuacji niepozyskania przez (...) kwoty finansowania programowego. Udzielenie subwencji było uzależnione od spełnienia przez beneficjenta wszystkich warunków programowych (§ 11 ust. 10). W przypadku, gdy beneficjent otrzymał subwencję finansową na podstawie nieprawdziwych oświadczeń, od których uzależnione był udzielenie subwencji lub jej wysokości, beneficjent zobowiązany był do niezwłocznego, nie później niż w terminie 14 dni roboczych od dnia jej otrzymania, zwrotu subwencji lub jej części na wyodrębniony rachunek techniczny banku (§ 11 ust. 13).

(regulamin, k. 43-44)

11. Stosownie do treści § 12 ust. 1 (...) rozpatrywał wnioski w celu weryfikacji spełnienia przez beneficjenta warunków programowych. (...) podejmował decyzję o odmowie przyznania subwencji finansowej, jeżeli na podstawie informacji uzyskanych z Zakładu (...) lub Ministerstwa Finansów, (...) stwierdzi, że beneficjent nie spełnia warunków do jej wypłaty lub oświadczenia złożone w związku z zawarciem umowy subwencji finansowej były nieprawdziwe (§ 12 ust. 6). Umowa subwencji finansowej była zawierana z chwilą złożenia przez bank, działający jako pełnomocnik (...) oświadczenia woli o zawarciu umowy subwencji poprzez opatrzenie umowy pieczęcią bankową lub kwalifikowanym podpisem elektronicznym osób uprawnionych do reprezentowania banku (§ 12 ust. 13).

(regulamin, k. 45v-46)

12. Zgodnie z § 13 ust. 3 beneficjent przyjmował do wiadomości i akceptował, że niektóre aspekty programu miały charakter uznaniowy lub oceny, w związku z tym odpowiednia decyzja miała być podejmowana przez (...), lub podmiot, za pośrednictwem którego (...) realizuje program, na zasadzie racjonalnej uznaniowości. Nadto beneficjent przyjmował do wiadomości i akceptował, że informacje przekazane we wniosku stanowią podstawę do dokonania wstępnej oceny spełnienia warunków programowych. (...) zastrzegł sobie prawo do przeprowadzenia dalszej pogłębionej analizy w celu weryfikacji spełnienia przez beneficjenta warunków programowych. Beneficjent przyjmował do wiadomości, że po złożeniu wniosku lub odwołania przez beneficjenta, (...) mógł poprosić o złożenie dodatkowych oświadczeń oraz dostarczenie dodatkowych informacji, w tym wykraczających poza listę wymogów informacyjnych, której pobranie możliwe było w ramach formularza wniosku lub odwołania (§ 13 ust. 7). Złożenie

wniosku oznaczało akceptację przez beneficjenta regulaminu oraz zasad ubiegania się i udzielania finansowania programowego opisanych w tym regulaminie i dokumentach programowych (§ 15). Stosownie do § 16 ust. 3 regulamin stanowił integralną część umowy, w zakresie, w jakim strony w umowie subwencji finansowej nie ustalały odmiennie swoich praw i obowiązków.

(regulamin, k. 45v, 48)

13. Za ocenę składanych wniosków o subwencję odpowiadał algorytm, bazujący na złożonych oświadczeniach w bankowości internetowej i korzystający z baz ZUS oraz Krajowej Administracji Skarbowej (podatkowej). W ten sposób weryfikowano np. deklarację o liczbie zatrudnianych pracowników, wysokość przychodów, brak zaległości podatkowych czy składkowych. W przypadku Tarczy 1.0 algorytm nie korzystał z baz CEiDG i KRS – na moment uruchomienia tego programu nie było takiej prawnej możliwości, w związku z czym w ramach tej zautomatyzowanej weryfikacji nie sprawdzano, czy wnioskujący ma status przedsiębiorcy. Weryfikacja składanych wniosków odbywała się zatem w sposób zautomatyzowany.

(protokół zeznań M. T. z innej sprawy, k. 401; protokół zeznań R. M. z innej sprawy, k. 401v, 402)

14. Osobę przedsiębiorcy będącego beneficjentem programu precyzował pkt 3.1. wyciągu z dokumentu programu stanowiącego załącznik nr 1 do regulaminu. Z jego treści wynikało, że programem objęci są przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców tj. osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne niebędące osobą prawną, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonujące działalność gospodarczą oraz wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej, będący mikro-, małymi lub średnimi przedsiębiorcami. Wskazano w nim ponadto, że beneficjent nie może prowadzić działalności w zakresie produktów lub usług, które mogą stwarzać ograniczaniem bądź naruszeniem wolności indywidualnych lub/ oraz praw człowieka, działalności prowadzonej przez instytucje kredytowe, (...), firmy inwestycyjne, itp., a także w zakresie obszarów wątpliwych z powodów etyczno-moralnych. Powtórzono w tym dokumencie, że (...) mógł, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności, z uwzględnieniem zasady racjonalności ekonomicznej, w tym wyważenia słuszych interesów danego beneficjenta, ogółu wszystkich beneficjentów i Skarbu Państwa oraz realizacji celów szczegółowych określonych w programie, odstąpić od stosowania niektórych ww. warunków programowych, każdorazowo z zastrzeżeniem stosowania się do zasad i warunków decyzji Komisji Europejskiej dotyczącej programu. Celami szczegółowymi programu były m.in. udostępnianie małym i średnim przedsiębiorcom finansowania na warunkach preferencyjnych dla zapewnienia płynności i stabilności finansowej w okresie poważnych zakłóceń w gospodarce w związku ze skutkami pandemii Covid, przeciwdziałanie zakłóceniom w funkcjonowaniu gospodarki w okresie kryzysu gospodarczego wywołanego pandemią Covid, stabilizacja finansowa małych i średnich przedsiębiorstw celem ochrony miejsc pracy i bezpieczeństwa finansowego obywateli oraz zapewnienie pomocy finansowej dla sektorów szczególnie silnie dotkniętych skutkami pandemii Covid.

(załącznik nr 1 – wyciąg z dokumentu programu, k. 51v-52, 51)

15. Pismem z dnia 19 czerwca 2020 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości odpowiedział na pismo kierowane do Ministerstwa przez Krajową Radę Komorniczą z dnia 8 maja 2020 r. dotyczące sytuacji komorników sądowych w trakcie epidemii Covid-19. Podkreślił, że chociaż komornicy sądowi nie zostali zaliczeni do kategorii przedsiębiorców w rozumieniu przepisów regulujących podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej i nie mogą prowadzić działalności gospodarczej, to podlegają obowiązkowi wpisu do rejestru REGON, a także organizują i prowadzą kancelarię komorniczą, zatrudniają pracowników, a koszty swojej działalności pokrywają z uzyskanej przez siebie prowizji z opłat egzekucyjnych. Z uwagi na to zdaniem Ministra komornicy powinni zatem korzystać z pomocy podobnej do tej, którą otrzymują inni pracodawcy w okresie pandemii, a odmiennie stanowisko wydaje się nie wynikać z brzmienia obowiązujących przepisów, ale praktyki ich stosowania.

(pismo MS z 19.06.2020 r., k. 146-147)

16. D. L. śledził informacje, jakich inni komornicy udzielali sobie nawzajem na temat możliwości uzyskania subwencji w ramach „Tarczy”, a także oczekiwał na stanowisko Ministra Sprawiedliwości, do którego zwróciła się Krajowa Rada Komornicza. Wśród tych informacji krążyły wiadomości o odmowie udzielenia niektórym komornikom subwencji, ale także o wiadomości e-mailowej Zespołu Relacji z Klientem (...) do Komornika Sądowego M. W. z dnia 18 kwietnia 2020 r., w której osoba odpisująca w imieniu (...) na pytanie o możliwość skorzystania z subwencji odpowiedziała, że jego (komornika) branża może skorzystać ze wsparcia w ramach Tarczy Finansowej (...). Pandemia Covid-19 oraz ograniczenia i obostrzenia z nią związane spowodowały znaczny spadek liczby składanych wniosków egzekucyjnych i korespondencji wpływającej do kancelarii, uniemożliwiły też podejmowanie czynności terenowych. W całym 2020 r. wpłynęło do kancelarii (...) ok. 900 spraw, wcześniej było to ok. 3 500 spraw rocznie. W efekcie pracownicy biurowi kancelarii byli w stanie wykonać swoją dotychczas całodniową pracę w 2-3 godziny. W miarę znoszenia obostrzeń i ograniczeń sytuacja się poprawiała, aż wpływ spraw powrócił mniej więcej do poziomu sprzed pandemii. D. L. odbył z pracownikami rozmowę co do problemów kancelarii i mówił o możliwym zakończeniu działalności.

(przesłuchanie pozwanego, k. 598v-599; wydruk e-mail, k. 447; zeznania świadka Ł. L., k. 598; przesłuchanie pozwanego, k. 598v-599)

17. Dnia 3 lipca 2020 r. pomiędzy (...) S.A. w W. a Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie D. L. została zawarta umowa subwencji finansowej nr (...). Osoba działająca w imieniu przedsiębiorcy oświadczyła, że jest uprawniona do reprezentacji przedsiębiorcy, w tym do zawarcia umowy o subwencję finansową oraz dokonywania wszelkich innych czynności związanych z jej zawarciem i wykonaniem. Ponadto potwierdziła, że wszystkie przedstawione informacje oraz złożone oświadczone są zgodne z prawdą i jest świadomy odpowiedzialności karnej za przedstawienie fałszywych informacji oraz złożenia fałszywych oświadczeń. Przedsiębiorca oświadczył za to, że na dzień 31 grudnia był mikroprzedsiębiorcą (zatrudniającego od 1 do 9 pracowników z wyłączeniem właściciela) a jego roczny obrót nie przekroczył równowartości 2 mln EUR (§ 1 ust. 1 i 2).

(umowa, k. 67)

18. Komornik wskazał, że liczba zatrudnionych pracowników na koniec miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku o zawarcie umowy subwencji finansowej wynosiła 2 osoby, a w kwietniu 2020 r. doszło u niego do spadku obrotów gospodarczych o 80% (§ 1 ust. 4-6). Podał, że w 2019 r. wielkość tych obrotów wynosiła 693 496 zł (§ 1 ust. 8). Wnioskował o przyznanie mu subwencji finansowej w kwocie 72 000 zł, oświadczając, że zarówno na dzień 31 grudnia 2019 r. jak i na dzień złożenia wniosku prowadzi działalność gospodarczą sklasyfikowaną w klasie (...): 69.10.Z (§ 1 ust. 9, 10 pkt 1 i e, 12). Stosownie do § 2 ust. 11 i 19 umowy (...) mógł podjąć decyzję o odmowie wypłaty subwencji finansowej w przypadku powzięcia wątpliwości co do charakteru działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę. Przedsiębiorca oświadczył, że jest świadomy tego, że subwencja finansowa jest udzielana jako pomoc dotycząca wyłącznie przedsiębiorstw spełniających kryteria mikro-, małego i średniego przedsiębiorcy w rozumieniu programu oraz załącznika nr 1 do rozporządzenia Komisji (UE) nr (...) z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu. Zgodnie z art. 1 tego załącznika za przedsiębiorstwo uważa się podmiot prowadzący działalność gospodarczą bez względu na jego formę prawną. Zalicza się tu w szczególności osoby prowadzące działalność na własny rachunek oraz firmy rodzinne zajmujące się rzemiosłem lub inną działalnością, a także spółki lub stowarzyszenia prowadzące regularną działalność gospodarczą.

(umowa, k. 67, 69v-70)

19. Otrzymana przez przedsiębiorcę będącego mikroprzedsiębiorcą subwencja finansowa podlegała zwrotowi w przypadku m.in. prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę w całym okresie 12 miesięcy od dnia przyznania subwencji finansowej w kwocie stanowiącej 25% wartości tej subwencji bezwarunkowo (§ 3 ust. 1 pkt b ppkt i). Stosownie do § 3 ust. 6 umowy do czasu całkowitego zwrotu subwencji finansowej przez przedsiębiorcę, (...) może kontrolować prawdziwość informacji i oświadczeń złożonych w związku z zawarciem umowy przez przedsiębiorcę lub osobę go reprezentującą. W przypadku stwierdzenia nieprawdziwości informacji lub oświadczeń zawartych w niniejszej umowie (...) może podjąć decyzję o zwrocie przez przedsiębiorcę całości lub części subwencji finansowej.

W takim przypadku subwencja finansowa stanie się wymagalna w terminie 14 dni roboczych od dnia udostępnienia przedsiębiorcy informacji o decyzji (...) w sposób pozwalający przedsiębiorcy zapoznać się z informacją o decyzji (...). Przedsiębiorca zobowiązał się m.in. do tego, aby środki z subwencji finansowej przeznaczyć wyłącznie na pokrycie kosztów prowadzonej działalności gospodarczej z wyłączeniem przeznaczenia środków na nabycie (przejęcie) w sposób bezpośredni lub pośredni innego podmiotu oraz do niezwłocznego zawiadomienia (...) o wszelkich okolicznościach mających wpływ na realizację zobowiązań wynikających z umowy (§ 7 ust. 1 pkt b i d). Oświadczył przy tym, że określenie go w komparycji umowy wyłącznie poprzez wskazanie firmy, pod którą prowadzi działalność oraz jego numeru NIP lub REGON jest wystarczające do identyfikacji go jako osoby fizycznej (§ 7 ust. 3 pkt b).

(umowa, k. 70, 71v, 72)

20. Zgodnie z § 9 ust. 1 umowy przedsiębiorca zobowiązany był do dostarczenia do banku nie później niż do dnia 31 grudnia 2020 r. dokumenty potwierdzające że osoba, która zaakceptowała umowę i złożyła oświadczenie woli jej zawarcia w imieniu przedsiębiorcy była uprawniona do reprezentowania przedsiębiorcy (w zależności od sytuacji: pełnomocnictwo, informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu z Krajowego Rejestru Sądowego lub wyciąg z Centralnej Ewidencji i Informacji Działalności Gospodarczej) lub potwierdzenia przedsiębiorcy dokonania tych czynności w formie oświadczenia. Umowa została zawarta w wyniku złożenia przez przedsiębiorcę oświadczenia woli zawarcia umowy przy użyciu danych uwierzytelniających przedsiębiorcę stosowanych w bankowości elektronicznej banku oraz złożenia przez bank, działający jako pełnomocnik (...) oświadczenia woli zawarcia umowy poprzez opatrzenie umowy pieczęcią elektroniczną banku, innym odpowiednim narzędziem informatycznym stosowanym przez bank lub kwalifikowanymi podpisami elektronicznymi osób upoważnionych do reprezentacji banku. (§ 9 ust. 2). Zgodnie z § 11 ust. 4 i 5 umowy prawa i obowiązki (...) oraz przedsiębiorcy związane z wypłaconą subwencją finansową określone są także w regulaminie ubiegania się udział w programie rządowym. Przedsiębiorca oświadczył, że zapoznał się z tym regulaminem, rozumie go i akceptuje jego treść. Regulamin stanowi integralną część umowy, o ile strony w Umowie nie ustalą odmiennie swoich praw i obowiązków.

(umowa, k. 73, 74)

21. Pismem z dnia 6 lipca 2020 r. (...) poinformował komornika D. L. o pozytywnej weryfikacji spełnienia przez niego warunków otrzymania subwencji finansowej.

(decyzja w sprawie subwencji finansowej, k. 138)

22. W dniu 7 lipca 2020 r. (...) Fundusz (...) wypłacił na konto bankowe D. L. kwotę 72 000 zł tytułem subwencji finansowej w ramach programu rządowego Tarczy Finansowej. Środki te komornik umieścił na odrębnym rachunku bankowym przeznaczył na wydatki na prowadzenie swojej działalności (np. zapłata faktur za telefon, oprogramowanie repertoryjne) i zapłatę wynagrodzenia lub składek z tytułu ubezpieczenia społecznego swoich pracowników – zatrudnionego w 2017 r. Ł. L. oraz zatrudnionego w 2018 r. A. D.. Łącznie na zapłatę ich wynagrodzeń i powiązanych z tym opłat/składek wydawał w 2020 r. kwotę 6 264,96 zł miesięcznie. Od 2021 r. kwota ta wzrosła do 6 746,88 zł.

(potwierdzenie realizacji przelewu, k. 78; lista płac, k. 153-158; 159-165; wyciągi z konta, k. 166)

23. D. L. nie był jedynym komornikiem, który wystąpił o wypłatę subwencji od (...). Część wniosków komorników do (...) była rozpoznawana negatywnie, tj. zakończyły się odmową wypłaty subwencji. Podstawą do takich odmów były jednak niezgodności z danymi co do zatrudniania lub kwestii podatkowych udostępnianymi (...) z właściwych państwowych baz. (...) później przyznał, że wśród beneficjentów programu znalazły się podmioty wykonujące działalność gospodarczą (posiadające status przedsiębiorcy w myśl art. 4 ustawy – Prawo przedsiębiorców) a mimo to niezarejestrowane w KRS lub CEiDG, tacy jak prowadzący działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, hodowli zwierząt, ogrodnictwa i warzywnictwa (itp.), podmioty prowadzące niepubliczne szkoły i uczelnie wyższe, a także kościelne osoby prawne lub ich jednostki organizacyjne, co do których możliwości uzyskania subwencji (...) wypowiedział się w odrębnym komunikacie.

(decyzje odmowne, k. 139-142; pismo, k. 144, 430, 431)

24. Dnia 9 grudnia 2020 r. na podstawie § 3 ust. 6 umowy (...) wystosował do D. L. wezwanie do niezwłocznego, nie później niż w terminie 14 dni roboczych od dnia otrzymania pisma zwrotu całej kwoty otrzymanej subwencji finansowej wraz z odsetkami. Decyzją swą (...) uzasadnił tym, że komornik nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu zapisów umowy i regulaminu programu, dlatego też subwencja została mu przyznana niesłusznie. Adresat odebrał kierowane do niego pismo w dniu 11 grudnia 2020 r.

(pismo z 09.12.2020 r., k. 80, potwierdzenie odbioru, k. 82v)

25. Dnia 26 stycznia 2021 r. D. L. zużył ostatnią część z otrzymanej subwencji.

(wyciąg z rachunku bankowego, k. 231)

26. Począwszy od 4 sierpnia 2021 r. D. L. spłacał zwrotną część otrzymanej subwencji (1/4) w ratach po 750 zł miesięcznie. Do zamknięcia rozprawy w sprawie spłacił całą część subwencji podlegającą bezwarunkowemu zwrotowi, tj. 18 000 zł.

(potwierdzenia wpłat, k. 233-253, 427-429)

27. Pismem z dnia 19 listopada 2021 r. kierowanym do D. L. (...) podtrzymał swoje stanowisko oraz żądanie zwrotu całej otrzymanej kwoty subwencji finansowej z wezwania z dnia 9 grudnia 2020 r. Poinformował także w tej sprawie nie zachodzą okoliczności uzasadniające możliwość złożenia oświadczenia o rozliczeniu. Komornik odebrał pismo w dniu 22 listopada 2021 r.

(pismo z 19.11.2021 r., k. 84; potwierdzenie odbioru, k. 85v)

28. W odpowiedzi na pismo (...) dotyczące problematyki wnioskowania przez komorników sądowych o środki pomocowe w ramach programu rządowego Tarczy Finansowej Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z dnia 27 stycznia 2022 r. wskazał, iż kwestia udzielenia komornikom wsparcia w ramach ww. programu jest autonomiczną sprawą Funduszu, a mieszany status komornika mógł część z nich prowadzić do ostrożnościowego zgłoszenia wniosku o subwencję, licząc na to, że ich status podmiotowy zostanie przeanalizowany przez (...). Podkreślił również, iż Minister Sprawiedliwości nie dokonywał uprzednio opiniowania spełnienia przez komorników sądowych przesłanek do uczestnictwa w tym programie. Wskazał także, iż środki z Funduszu uzyskała mniejszość komorników (563 na ponad 2000), a z tych którzy je pozyskali, większość na wezwanie Funduszu, zwróciła je w całości lub części (łącznie 397 osób).

(pismo MS z dnia 27.01.2022 r., k. 355-357)

29. W informacji o wynikach kontroli efektów wybranych działań państwa podejmowanych w celu łagodzenia skutków epidemii w gospodarce sporządzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli (zatwierdzoną 28.09.2023 r.) oceniono, że (...) nie zapewnił przedsiębiorcom transparentnych warunków korzystania z pomocy, a w dokumentach wykonawczych dla programu Tarcza 1.0 nie ustalono jednoznacznych zasad określania statusu przedsiębiorstwa, co powodowało po stronie przedsiębiorców do trudności z oceną, czy mogą ubiegać się o subwencję, czy nie.

(informacja NIK, k. 434, 439)

Omówienie dowodów

30. Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie zebranych w sprawie dowodów z dokumentów, a ponadto dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do pozwanego Autentyczność tych dokumentów oraz zeznań pozwanego nie była przez strony kwestionowana, a jednocześnie ich treść pozwalała na dokonanie ustaleń istotnych faktów dla sprawy.

31. Dla sprawy irrelevantne pozostawały dowody wprost niewskazane w treści ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd, a dotyczące np. stanowisk i opinii Krajowej Rady Komorniczej i Prezesa UOKiK dotyczących projektu ustawy o komornikach sądowych oraz treści wyroków sądowych wydanych w podobnego rodzaju sprawach, którego stroną był (...). Dowody te, dotyczące m.in. przebiegu zmian legislacyjnych dotyczących nowej treści ustawy o komornikach sądowych i problematyki tego czy komornik jest czy nie jest przedsiębiorcą, odnosiły się w istocie do oceny prawnej, a nie faktów, w związku z czym Sąd potraktował je jako uzupełnienia stanowisk stron przedstawionych w pismach procesowych. Z kolei wyroki sądów wraz z uzasadnieniami mogły dowodzić tylko faktu, że istnieje istotna rozbieżność w orzecznictwie i w podobnego rodzaju sprawach sądy dochodzą do różnych wniosków. Sąd potraktował je raczej jako rozwinięcie stanowiska procesowego i argumentacji prezentowanej przez strony.

32. Sąd pominął dowód z zeznań M. T. i R. M. jako zbędny do przeprowadzenia w niniejszej sprawie na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. Powód przedstawił treść protokołu ich zeznań z innej sprawy prowadzonej przez tym sądem w sprawie przeciwko innemu komornikowi. Ich zeznania zapisane w protokole nie dotyczą tylko tamtej indywidualnej sprawy, w ramach której zostali przesłuchani, ale dotyczą procedury przyznawania subwencji w ramach Tarczy 1.0 w ogólności, przez co zeznania te dotyczyły w równym stopniu sprawy niniejszej. Zdaniem Sądu nie zachodziła potrzeba przesłuchiwania ich ponownie nawet uzupełniająco, gdyż treść zeznań zapisana w protokole z innej sprawy nie budzi wątpliwości i jest wiarygodna co do tego, że zawieranie umów subwencji i podejmowanie decyzji o subwencji odbywało się w sposób zautomatyzowany, bez dokonywania indywidualnej oceny wniosków przez pracownika banku albo (...). Jest to zresztą w pełni logiczne i zrozumiałe, zważywszy na ilość wniosków podlegających rozpoznaniu i dość krótki czas, w jakim zostały podjęte decyzje o przyznaniu subwencji lub nie.

33. Sąd ocenił zeznania świadka Ł. L. oraz pozwanego D. L. jako wiarygodne. Jest w pełni zrozumiałe i bardzo prawdopodobne, że D. L. rozważał zwolnienie jednego z pracowników lub nawet zamknięcie całej kancelarii, skoro doszło do drastycznego spadku liczby wpływających wniosków (w skali roku prawie do ¼ - z 3 500 do 900). Nie zmienia tego nieścisłość pomiędzy zeznaniami świadka i pozwanego co do chwili, kiedy taka rozmowa o potencjalnym zwolnieniu lub zakończeniu działalności kancelarii się odbywała (zdaniem świadka po wakacjach, z zeznań pozwanego wynikałoby, że było to raczej w 2. kwartale 2020 r.).

Ocena prawna

34. Powództwo zostało oddalone w całości z uwagi na to, że dochodzenie przez powoda roszczenia o zwrot subwencji w przypadku tej konkretnej sprawy sprzeciwia się zasadom słuszności (zasadom współżycia społecznego).

35. Przedmiotem sporu w rozpatrywanej sprawie pozostawało to, czy pozwany przy zawieraniu umowy subwencji złożył nieprawdziwe oświadczenie o tym, że jest przedsiębiorcą, a jeśli tak, to czy powód może domagać się od pozwanego z tego powodu zwrotu wypłaconej kwoty subwencji.

36. Sąd doszedł do przekonania, że powód ma rację co do tego, że w świetle regulaminu oraz umowy subwencji pozwany nie spełniał warunków do bycia beneficjentem programu. Jest tak przede wszystkim dlatego, że posłużono się na jego potrzeby ustawową definicją przedsiębiorcy oraz zastrzeżono takie warunki (rejestracja w CEiDG lub KRS), których komornicy sądowi nie spełniali. Tym niemniej, jak zostanie wyjaśnione nieco później, kontekst sytuacyjny oraz zastrzeżona przez powoda w regulaminie możliwość odstępiania od niektórych warunków udzielenia subwencji mogły stworzyć po stronie pozwanego odmienne przekonanie w tej kwestii (zwłaszcza, że brzmienie § 10 ust. 11 oraz definicji Warunków Programowych nie wydaje się wykluczać takiej interpretacji, w której odstępianie polegałoby na udzieleniu subwencji podmiotom będącym funkcjonalnie przedsiębiorcami, nawet jeśli nie podlegają przepisom ustawy – Prawo przedsiębiorców).

37. W pierwszej kolejności Sąd wskazuje, że tej sprawie nie ma podstaw do traktowania pozwanego jako konsumenta. Zgodnie z art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. W tej konkretnej sprawie (...) nie jest przedsiębiorcą i nie zawierał umów w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. (...) w sprawie subwencji

wykonywał działalność właściwą administracji publicznej, tylko przy pomocy instrumentów cywilnoprawnych (Regulaminu, umowy), a nie przepisów administracyjnych i postępowania administracyjnego. Korzystanie z takiej formy działalności może budzić pewne kontrowersje (por. np. wniosek Prezesa NIK w sprawie K 10/23, dostępny na ipo.trybunal.gov.pl), ale jednak jest dość powszechnie występującą formą działalności państwowej, zwłaszcza w dziedzinie subwencji, dotacji czy wsparcia finansowego. (...) zawierając umowę nie wykonywał natomiast działalności ukierunkowanej na opłacalność czy zysk, toteż nie można jego traktować jako strony będącej przedsiębiorcą, a w konsekwencji – nie można też uznać pozwanego za konsumenta.

38. Pozwany nie był przedsiębiorcą w rozumieniu zapisów zarówno regulaminu udzielania subwencji, jak i wyciągu z programu dokumentu „Tarcza finansowa”, do których program ten był adresowany. Należy bowiem zauważyć, iż nie sprecyzowano w tych dokumentach jakiejś autorskiej, opisowej definicji przedsiębiorcy, ale odwołano się do definicji przedsiębiorcy zawartej w ustawie – Prawo przedsiębiorców (§ 1 ust. 2 Regulaminu, definicja Beneficjenta, § 10 ust. 8 lit. g) Regulaminu, pkt 3.1 wyciągu z dokumentu programu). Zapis ten, wielokrotnie powielany w tych dokumentach, wskazywał na to, że przynajmniej na gruncie umowy oraz regulaminu (...) zamierzał posługiwać się ustawową definicją przedsiębiorcy. I to właśnie takie określenie kręgu beneficjentów programu powoduje, że na gruncie umowy i regulaminu nie ma wystarczających podstaw do tworzenia nowej, odrębnej od tej zawartej w ustawie – Prawo przedsiębiorców, definicji przedsiębiorcy na potrzeby umowy subwencji. Z tego powodu nie powinno się pojęcia „przedsiębiorcy” na gruncie Regulaminu czy umowy rozumieć funkcjonalnie i „podciągać” pod tą definicję podmioty, które nie mają takiego statusu w rozumieniu ustawy – Prawo przedsiębiorców. Gdyby rzeczywiście umowa lub regulamin miały operować inną, szerszą, definicją przedsiębiorcy, to wyraźnie by to z niej wynikało, np. przez brak odesłania do jakiegokolwiek ustawy albo odesłanie do definicji przedsiębiorcy zawartej w kodeksie cywilnym (art. 41³ k.c.), która właśnie ma charakter funkcjonalny i szerszy niż zawarta w ustawie – Prawo przedsiębiorców.

39. Konsekwentnie należy więc przyjąć, że jeśli zasady udzielania subwencji opierają się na definicji ustawowej, to uwzględniają też rozmaite ustawowe wyłączenia od tej definicji. O takim wyłączeniu jest mowa w art. 33 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych, w którym przewidziano, że komornik nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów regulujących podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej. Definicja przedsiębiorcy w ustawie – Prawo przedsiębiorców jest niewątpliwie takim przepisem regulującym wykonywanie działalności gospodarczej, co oznacza, że w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo przedsiębiorców komornik nie jest przedsiębiorcą. Tak też należało więc rozumieć definicję beneficjenta zawartą w regulaminie. W tym przypadku komornik nie jest przedsiębiorcą i nie należy do kręgu beneficjentów tego programu. Wobec ustalenia definicji w oparciu o odesłanie do przepisów ustawy nie przekonujące pozostaje stanowisko, że pojęcie przedsiębiorcy na potrzeby umowy subwencji powinno być rozumiane w inny sposób, nieuwzględniający ustawowych wyłączeń od definicji zawartej w Prawie Przedsiębiorców. Nie świadczy o tym bowiem żaden zapis umowy albo regulaminu.

40. Treść art. 33 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych jest na tyle jednoznaczna, że nie jest konieczne szerokie omawianie sporu, jaki miał miejsce w poprzednim stanie prawnym, przed wejściem w życie tej ustawy. Wówczas bowiem status komornika rzeczywiście rodził różne kontrowersje, których punktem kulminacyjnym było wydanie interpretacji ogólnej przez Ministra Finansów, z której wynikało, że komornicy są przedsiębiorcami i muszą pobierać podatek VAT, a potem uchwały SN, z której wynikało, że podatek ten komornik musi zawierać w opłacie egzekucyjnej, a nie doliczać go do opłaty. Te okoliczności doprowadziły to takiego przemodelowania zawodu komornika, w której nie tylko zmieniono charakter opłaty egzekucyjnej (nie jest wynagrodzeniem komornika, lecz należnością publicznoprawną, od której komornikowi przysługuje wynagrodzenie prowizyjne), ale też wprost wyłączono go z definicji przedsiębiorcy zawartej w Prawie przedsiębiorców.

41. Zarówno regulamin jak i umowa zastrzegały uprawnienie powoda do kontroli i poddania ocenie prawdziwości oświadczeń składanych na etapie ubiegania się o subwencję, a także do żądania zwrotu subwencji w razie złożenia oświadczeń nieprawdziwych (§ 3 ust. 6 regulaminu). Pozwany jako komornik złożył takie oświadczenie, mimo, iż komornik nie ma statusu przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo przedsiębiorców. Tym samym powód miał pewne podstawy do uznania, że pozwany złożył oświadczenie niezgodne z prawdą.

42. Powyższe rozważania, oparte na analizie umowy oraz regulaminu, nie uwzględniają jednak szczególnego statusu komornika, tj. tego, że pomimo statusu funkcjonariusza publicznego wykazuje bardzo duże podobieństwo do przedsiębiorcy prowadzącego silnie uregulowaną działalność, a ponadto wątpliwości jakie budziła możliwość skorzystania przez komorników z subwencji. Co więcej, pozwany zastrzegł w regulaminie możliwość odstąpienia od stosowania niektórych Warunków Programowych (§ 10 ust. 11 regulaminu), ale przy jednoczesnym braku możliwości zgłoszenia wniosku o zastosowanie takiego odstąpienia na etapie składania wniosku o udzielenie subwencji (wydawanie przez (...) decyzji następowało w sposób zautomatyzowany, ocenie indywidualnej podlegały dopiero te przypadki, w których wnioskodawcy wnieśli odwołanie od decyzji o odmowie udzielenia subwencji), złożenie wniosku zawierającego wszystkie wymagane oświadczenia (por. § 11 ust. 6 lit. a) regulaminu) wydawało się jedyną możliwością na uzyskanie subwencji nawet w drodze odstępstwa od Warunków Programowych.

43. Wymaga podkreślenia, że pozwany zdawał sobie sprawę z niepewności co do tego, czy jako komornik może skorzystać z subwencji. Trudno mu jednak zarzucić, że nie starał się o ich zmniejszenie. Pozwany złożył wniosek dopiero po uzyskaniu wiadomości o stanowisku Ministra Sprawiedliwości co do możliwości korzystania przez komorników z finansowego wsparcia. I choć oczywiście Minister nie sprawował nadzoru nad (...) i nie miał żadnych instrumentów oddziaływania ani na Fundusz, ani na właściwego ministra sprawującego ten nadzór, a jego stanowisko w żaden sposób nie mogło więc przesądzać, że takie samo zdanie zajmie (...) lub, w przyszłości, sądy rozpoznające spory w sprawie zwrotu subwencji, to jednak stanowisko można było postrzegać jako element soft law, które ze względu na zawartą argumentację i autorytet organu, który je wydał (a nie moc wiążącą, której dokument ten nie posiadał), w pewien sposób wpływałoby na przyjmowaną interpretację przepisów dotyczących statusu komorników w kontekście udzielanej przedsiębiorcom pomocy finansowej.

44. Co więcej, jak uwidocznili to przedłożony przez pozwanego wydruk maila z korespondencją komornika z (...) z kwietnia 2020 r., również (...) dopuszczał możliwość, że z udzielanej przez siebie pomocy finansowej będą korzystać komornicy sądowi. Mail ten został wysłany co prawda jeszcze przed przyjęciem Regulaminu Tarczy 1.0 (nie stanowił więc interpretacji przepisów tego regulaminu), ale i tak wskazuje on na to, że już na etapie opracowywania dostrzeżono komorników sądowych jako możliwych beneficjentów subwencji z Tarczy. Pomimo tego jednak aż do chwili, w której rozpoczęto wzywaniem komorników do zwrotu otrzymanej subwencji, (...) nie ujawnił powszechnie ani tego, że w myśl jego regulaminu i zawieranej umowy subwencji nie należą oni do grona beneficjentów programu, ani też tego, że zdecydował się do nich nie zastosować odstępstwa od niektórych warunków przyznania subwencji. Pozwany, opierając się na informacjach jakie uzyskiwał od innych komorników lub Krajowej Rady Komorniczej, po wypłacie subwencji mógł pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu, że udzielono mu odstępstwa od niektórych warunków przyznania subwencji i tym samym fakt, że jego działalność nie jest zarejestrowana w CEiDG, nie stał temu na przeszkodzie. Porównując przesłanki do udzielenia takiego odstępstwa oraz sytuację pozwanego należy bowiem dojść do wniosku, że jak najbardziej przesłanki te w jego przypadku się ziszczyły (co do tego Sąd odsyła do argumentów zawartych na str. 13 i 14 odpowiedzi na pozew, k. 117-118, które zasługują na podzielenie).

45. Z uwagi na powyższe Sąd doszedł do wniosku, że pozwany złożył co prawda oświadczenia niezgodne z obowiązującym wówczas stanem prawnym, ale nie czynił tego w celu wprowadzenia PFRu w błąd. Liczył na to, że w drodze odstępstwa od ścisłych warunków wobec beneficjentów Tarczy jego wniosek również zostanie rozpoznany pozytywnie (tak jak wnioski kilkuset innych komorników) i nie zostanie on zobowiązany do zwrotu całości subwencji. Doszło więc do naruszenia przez pozwanego umowy subwencji, ale przy niewielkim po jego stronie poziomie zawinienia. Nawet jednak takie naruszenie tworzy, co do zasady, obowiązek naprawienia szkody na podstawie art. 471 k.c. i tym samym roszczenie powoda mogło zostać uznane za, na pierwszy rzut oka, zasadne.

46. Zgodnie z art. 5 k.c. nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Zasady współżycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. są pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia w wyjątkowych sytuacjach, które przepis ten

ma na względzie. Dlatego dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2023 r., sygn. I CSK 6628/22; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2021 r., sygn. IV CSK 578/21). Art. 5 k.c. wprowadzają więc do orzecznictwa sądów pewien „bezpiecznik” na wypadek, gdy wydawane rozstrzygnięcie zasądzające świadczenie, pomimo usprawiedliwionych podstaw w przepisach prawa i stanie faktycznym sprawy, byłoby oczywiście niesłuszne.

47. Zdaniem Sądu kwestie przedstawione w akapitach nr 42-45 powyżej, a także szereg innych argumentów, pozwalają na zastosowanie art. 5 k.c. i oddalenie powództwa tylko z jego powodu. Pozwany na żadnym etapie składania wniosku nie ukrywał swojego statusu komornika lub charakteru prowadzonej działalności. Ponadto pozwany kwotę subwencji zużył zgodnie z jej programowym celem, to jest na utrzymanie kancelarii (co drobiazgowo w sprawie uargumentował przedkładając wyciągi z konta), w tym utrzymanie zatrudnienia dwóch osób, a zgodnie z umową subwencji 1/4 zdążył zwrócić powodowi. O ogromnym znaczeniu pracy komornika dla wymiaru sprawiedliwości nie trzeba się szerzej wypowiadać, Sąd traktuje to jako oczywistość.

48. Sąd musiał wziąć pod uwagę okoliczności, w jakich zawierane były umowy subwencji, wyjaśniając jednocześnie, że został przekonany do zmiany oceny wyrażonej w innym wyroku o tożsamym przedmiocie rozstrzygnięcia (por. wyrok tutejszego sądu w sprawie VI C 458/23). Owszem, na pierwszy rzut oka, w normalnej sytuacji gospodarczej, można by czynić powodowi zarzut z tego, że dokładniejszą weryfikację beneficjentów subwencji przeprowadził dopiero następnie. Subwencje były jednak udzielane w stanie epidemii, gdy obowiązywały rozmaite obostrzenia i ograniczenia, które tysiącom przedsiębiorców utrudniły lub uniemożliwiły prowadzenie normalnej działalności. Dokładna weryfikacja setek tysięcy wniosków o subwencję z pewnością opóźniłaby moment wypłaty środków, a pomoc dla przedsiębiorców w celu utrzymania zatrudnienia mogłaby okazać się spóźniona (i w praktyce nie byłaby żadną pomocą). Tok działania powoda (wypłata, a potem wezwanie do zwrotu, zamiast odmowy od razu) był więc w kontekście sytuacji gospodarczej panującej wówczas w kraju i na świecie zrozumiały. Niemniej jednak również pozwanemu nie sposób postawić zarzutu działania w złej wierze czy chęci wyłudzenia subwencji, skoro w świetle powyższych rozważań w inny sposób niż poprzez wypełnienie wniosku nie mógł oczekiwać udzielania subwencji z odstępstwem od niektórych warunków stawianych beneficjentom. W sytuacji, w której przyszłość prowadzonej przez pozwanego kancelarii stała pod znakiem zapytania, zrozumiała jest chęć skorzystania z niego z pomocy udzielanej przez państwo (bo taką pomocą była subwencja udzielana przez (...), spółka nie rozdawała przecież pieniędzy w celach zarobkowych albo z dobroci serca swoich członków zarządu). Skoro więc takie anormalne warunki, jakie istniały zwłaszcza w pierwszej połowie 2020 r. i pierwszych miesiącach pandemii C.-19, dotyczyły obu stron, to nie ma powodu aby działały one na niekorzyść strony słabszej, czyli beneficjenta subwencji (pозwanego), a na korzyść powoda (spółki akcyjnej), faktycznie wykonującego zdania publiczne i sprawującego władztwo administracyjne (przydzielanie, dochodzenie zwrotu środków publicznych), tyle że w nietypowej dla niego formie cywilnoprawnej.

49. Fakt, że większość komorników, która skorzystała z subwencji, ją zwróciła, nie przewyższa swoim znaczeniem argumentów powołanych powyżej. Decyzja o oddaleniu powództwa na podstawie art. 5 k.c. zapada bowiem z uwzględnieniem indywidualnych okoliczności pojedynczej sprawy, a przecież sytuacja (przede wszystkim finansowa) innych komorników mogłaby być inna (lepszą lub gorszą) niż pozwanego. Stąd też argument przeciwko oddaleniu pozwu bazujący na tym, że, jak całe środowisko komorników podeszło do próby skorzystania z subwencji, nie wystarczył do odrzucenia innych argumentów pozwanego na korzyść oddalenia powództwa na podstawie art. 5 k.c.

50. W świetle powyższego powództwo zostało na podstawie art. 5 k.c. oddalone.

51. Dodać też należy – na marginesie, że powód przedłożył potwierdzenia nadania zwrotu części subwencji, która nie miała charakteru bezzwrotnego, w kwocie 18 000 zł. Powództwo w części obejmującej tę kwotę powinno być zostać oddalone również z uwagi na wygaśnięcie zobowiązania na skutek jego częściowego wykonania.

Koszty procesu

52. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. Stroną przegrywającą sprawę, z uwagi na oddalenie powództwa w całości, był powód. Dlatego też Sąd obciążył powoda koniecznością zwrotu pozwanemu poniesionych przez niego kosztów, na które składały się opłata skarbową (17 zł) oraz koszty zastępstwa procesowego (5 400 zł – na podstawie § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie), łącznie 5 417 zł wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c.

Zarządzenie:

(...)